

Шевчук Л.М.

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

**ПІДРУЧНИК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 1 КЛАСУ
ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЯК ЗАСІБ
ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ**

Для ефективного збагачення словникового запасу з української мови учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин важливою є робота з підручником.

У контексті ідей Нової української школи створено чинні підручники 2019 року видання: «Українська мова» для ЗЗСО з навчанням угорською мовою (автор О. Петрук), «Українська мова» для закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою (автори Н. Палій, М. Одинак, М. Істратій), «Українська мова» для ЗЗСО з навчанням російською мовою (автори О. Коваленко, Ю. Тельпуховська).

У згаданих вище підручниках запропоновано лексичний матеріал із різних тем, які переважно збігаються, але й дещо відрізняються. Водночас, у підручниках знаходимо різні завдання для словникової роботи, цікаві методичні знахідки щодо збагачення словникового запасу з української мови учнів 1 класу. Так, наприклад, Оксана Петрук пропонує школярам для засвоєння різні словоформи лексеми «малювати»: «малюю», «малюєш», «малює», «малюєте», «малюють», «малюємо» [3, с. 40]. На нашу думку, такий підхід створює оптимальні можливості для збагачення словникового запасу учнів, передумови для активного використання засвоєних слів. У словнику (який знаходиться наприкінці кожного розділу підручника), вміщено переклад слів, словосполучень та окремих речень. Крім того, запропоновано багато поетичних творів, які учні можуть вивчати напам'ять у повному обсязі, або ж мимовільно запам'ятати окремі слова або словосполучення. Водночас, без сумніву, привертає увагу дитини сучасний, яскравий, захоплюючий ілюстративний ряд, що активізує увагу учнів 1 класу, покращує усвідомлення значення слів та їх запам'ятовування.

У підручнику «Українська мова» для ЗЗСО з навчанням румунською мовою (автори Н. Палій, М. Одинак, М. Істратій) до кожної теми запропоновано ілюстративний матеріал і

тексти різних жанрів, що, на нашу думку, позитивно вплине на ефективність процесу збагачення словникового запасу школярів.

Підручник «Українська мова» для закладів загальної середньої освіти з навчанням російською мовою (автори О. Коваленко, Ю. Тельпуховська) теж містить різноманітний матеріал, який можливо використати під час словникової роботи у 1 класі. Привертає увагу те, що автори намагаються детально, скурпульозно пояснювати школярам значення слів. Наприклад, під час вивчення теми «Частини тіла» [1, с. 62].

Для ознайомлення учнів 1 класу із новими словами, вправлянь у вживанні їх у мовленні у підручниках [1; 2; 3] знаходимо предметні малюнки та сюжетні ілюстрації. Для переміщення засвоєних слів із пасивного словника в активний автори підручників пропонують вчителям застосувати в освітньому процесі бесіди за малюнками, доповнення діалогів, участь в інсценізаціях, дидактичних іграх та ін.

Водночас, зважаючи на важливість окресленої проблематики, необхідність її переосмислення на засадах компетентнісного підходу, вважаємо за доцільне висловити такі поради вчителям та потенційним авторам підручників і навчальних посібників:

- ознайомитися із різними підручниками, які використовують у закладах освіти з навчанням мовами національних меншин (для запозичення методичних знахідок);
- змістовий складник словникової роботи радимо будувати на основі лексем із максимальною кількістю властивих слову форм словозміни;
- використовувати під час уроків тексти різних жанрів;
- застосовувати метод проектів (може містити розфарбовування, малювання, ліплення із пластиліну, створення аплікації, виробів із природних матеріалів та ін.)

Для ефективного поповнення словникового запасу корисним є поєднання, чергування роботи з підручником із використанням відповідних дидактичних карток, аудіозаписів, відеоматеріалів тощо.

Список літератури

1. Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. Українська мова : підруч. для 1 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. російською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Харків : Вид-во «Ранок», 2018. Ч.1. 112 с.
2. Палій Н.Т., Одинак М.М., Істратій М.Л. Українська мова : підруч. для 1 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румунською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. Ч.1. 128 с.
3. Петрук О.М. Українська мова : підруч. для 1 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов. (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Львів : Світ, 2018. Ч.1. 96 с.